

Wybory lokalne w Polsce

ADAM GENDŹWIŁŁ

Wybory lokalne w Polsce

Uczestnictwo, konkurencja i reprezentacja polityczna
w demokracjach mniejszej skali

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2020

Recenzenci: dr hab. Mikołaj Cześniak
prof. dr hab. Ewa Nalewajko

Redakcja i korekta: Magdalena Mendys

Projekt okładki: Maryna Wiśniewska

Copyright © 2020 by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

Publikacja dofinansowana przez Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Uniwersytetu Warszawskiego

ISBN 978-83-66470-26-2

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa
tel./faks: 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar (Stanisław Beczek)
Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

Spis treści

Podziękowania	9
Wstęp	11
Rozdział 1	
Specyficzne – czyli jakie? Model wyborów lokalnych	24
1.1. Wprowadzenie	24
1.2. Wybory i ich miejsce w demokracji	25
1.3. Wybory lokalne jako przedmiot badań	31
1.4. Teoria wyborów drugorzędnych i jej ograniczenia	33
1.4.1. Koncepcja Reifa i Schmitta	33
1.4.2. Zróżnicowanie aren wyborczych	37
1.4.3. Podrzędność aren wyborczych	39
1.4.4. Stawka wyborów drugorzędnych	41
1.4.5. Drugorzędność jako wymiar	42
1.4.6. Model wyborów drugorzędnych a zachowania indywidualne	43
1.5. Wybory w demokracjach małej skali	44
1.5.1. Rozmiar	45
1.5.2. Zakres	47
1.5.3. Skrzywienie dystrybucyjne	49
1.6. Wielopoziomowy model wyborów lokalnych: wybory drugiego szczebla (<i>second-tier elections</i>)	50
1.7. Model wyborów lokalnych: ramy dalszych analiz	55
1.8. Czy na pewno drugorzędne? Uwarunkowania pozycji wyborów lokalnych w systemie politycznym	60
1.8.1. Autonomia lokalna: próby zobiektywizowania „stawki” wyborów lokalnych	60
1.8.2. Prezydencjalizacja: stawka wyborów organów wykonawczych	72
1.8.3. Percepcja stawki	75
1.8.4. Partie i system partyjny	78
1.8.5. Synchronizacja cykli wyborczych	83
1.9. Horyzontalne zróżnicowanie aren wyborczych: demokracje różnej skali	88
1.9.1. Wielkość gminy a wybory lokalne	90
1.9.2. Inne czynniki kontekstowe opisujące lokalne areny wyborcze	99
1.10. Podsumowanie	109

Rozdział 2

Reguły	111
2.1. Wprowadzenie	111
2.2. Dostęp	113
2.3. Parametry systemu wyborczego w wyborach do rad gmin	117
2.3.1. Ogólne zasady systemu. Rozmiar zgromadzeń	117
2.3.2. Zasady reprezentacji	120
2.3.3. Struktura okręgów wyborczych	121
2.3.4. Formuła wyborcza	127
2.3.5. Cechy głosu	128
2.4. Parametry systemu wyborczego w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast	133
2.5. Lokalny system wyborczy w Polsce w perspektywie porównawczej	135
2.6. Personalizacja – niespełniona obietnica lokalnego systemu wyborczego	140
2.7. Konsekwencje zmian reguł wyborczych: JOW-y w wyborach lokalnych	144
2.8. Podsumowanie	150

Rozdział 3

Kto głosuje? Uczestnictwo w wyborach lokalnych	153
3.1. Wprowadzenie	153
3.2. Zróżnicowania międzynarodowe lokalnej partycypacji wyborczej: Polska na tle innych krajów Europy	157
3.2.1. Luka uczestnictwa wyborczego w perspektywie porównawczej	157
3.2.2. Wyjaśnienia luki uczestnictwa wyborczego – testy empiryczne	161
3.3. Zróżnicowania uczestnictwa wyborczego między gminami	168
3.3.1. Terytorialna heterogeniczność uczestnictwa wyborczego	168
3.3.2. Wyjaśnienia uczestnictwa wyborczego w wyborach lokalnych w Polsce	174
3.3.3. Testy empiryczne	186
3.3.4. Jeszcze jeden test: <i>casus</i> podziału 12 gmin	191
3.4. Wielopoziomowe modele uczestnictwa wyborczego: kim są wyborcy lokalni?	193
3.4.1. Selektywność mobilizacji wyborczej	193
3.4.2. Dane i metoda	195
3.4.3. Wyniki	198
3.5. Podsumowanie	205

Rozdział 4

Kto jest wybierany? Podaż, selekcja kandydatów i konkurencja w wyborach lokalnych	208
4.1. Wprowadzenie	208
4.2. Profil kandydatów i przedstawicieli – deskryptywna reprezentacja polityczna w wyborach lokalnych	211
4.2.1. Wiek	213
4.2.2. Płeć	217
4.2.3. Wykształcenie	219
4.2.4. Czy prawo „ścierającej się mniejszości” działa?	221

4.3. Deskryptywna reprezentacja kobiet i osób młodych – wzorzec zróżnicowań horyzontalnych	222
4.4. Konkurencyjność wyborów lokalnych	229
4.4.1. Konkurencyjność w wyborach do rad gmin	230
4.4.2. Konkurencyjność wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast	232
4.5. Rozmiar gmin a konkurencyjność wyborów lokalnych	234
4.6. Podsumowanie	239

Rozdział 5

Partie polityczne w wyborach lokalnych. Nacjonalizacja lokalnych systemów partyjnych	241
5.1. Wprowadzenie	241
5.2. Partie i niezależne listy lokalne w wyborach lokalnych	244
5.2.1. Zróżnicowanie podmiotów ubiegających się o władzę w wyborach lokalnych	244
5.2.2. Rozpowszechnienie partii politycznych w wyborach lokalnych	252
5.2.3. Poparcie partii sejmowych w wyborach lokalnych i ich udział we władzy lokalnej	255
5.2.4. Wstępne podsumowanie: partie w wyborach lokalnych	262
5.3. Podobieństwo lokalnych systemów partyjnych	265
5.4. Rozpowszechnienie partii politycznych w radach gmin – zróżnicowania horyzontalne	267
5.5. Podsumowanie	275

Rozdział 6

Zakończenie. Kierunki dalszych badań	277
Cytowana literatura	285
Załącznik A: Obwieszczenia o wynikach wyborów lokalnych	306
Załącznik B: Definicje niektórych zmiennych wykorzystywanych w modelach	308
Spis tabel	310
Spis rycin	313
Indeks nazwisk	316